

MAHALLIY EKOLOGIK MUAMMOLAR VA JAMOATCHILIKNING ULARGA MUNOSABATI

Bonu Yusupova

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti, 3-kurs talabasi

bonuyusupova@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Baydullayeva Firusa Akilbekovna**

Annotatsiya. Ushbu maqolada mahalliy ekologik muammolar, xususan atrof-muhit ifloslanishi, chiqindilar muammosi, havoning sifati pasayishi hamda yashil hududlarning qisqarishi masalalari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ushbu muammolarning inson salomatligi, jamiyat farovonligi va tabiiy resurslarga ta'siri o'rganildi. Shuningdek, mahalliy hamjamiyat tomonidan amalga oshirilayotgan ekologik tashabbuslar, jumladan tozalash aksiyalari, daraxt ekish kampaniyalari va ekologik targ'ibot ishlarining samaradorligi ko'rib chiqildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, jamoatchilikning faol ishtiroki, ekologik ongning shakllantirish va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash ekologik muammolarni hal etishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so'zlar: ekologiya, atrof-muhit muammolari, ifloslanish, chiqindilar, jamoatchilik, ekologik ta'lim, barqaror rivojlanish.

Аннотация. В данной статье рассматриваются местные экологические проблемы, в частности загрязнение окружающей среды, проблема отходов, ухудшение качества воздуха и сокращение зелёных зон. В ходе исследования были изучены причины возникновения данных проблем, их влияние на здоровье населения, благополучие общества и природные ресурсы. Также проанализированы экологические инициативы, реализуемые местным сообществом, включая акции по уборке территорий, кампании по посадке деревьев и экологическое просвещение. Результаты показывают, что активное участие общественности, формирование экологического сознания и использование современных технологий играют важную роль в решении экологических проблем.

Ключевые слова: экология, окружающая среда, загрязнение, отходы, общественность, экологическое образование, устойчивое развитие.

Annotation. This article examines local environmental issues, particularly environmental pollution, waste management problems, air quality deterioration, and the reduction of green areas. The study investigates the causes of these problems, their impact on public health, social well-being, and natural resources. It also analyzes environmental initiatives implemented by local communities, including clean-up campaigns, tree-planting activities, and environmental awareness programs. The findings indicate that active public participation, the development of environmental awareness, and the use of modern technologies play an essential role in solving environmental problems.

Keywords: ecology, environment, pollution, waste management, public participation, environmental education, sustainable development.

Kirish. XXI asrda ekologik muammolar insoniyat oldida turgan eng dolzarb global masalalardan biri hisoblanadi. Sanoatlashtirishning jadallashuvi, urbanizatsiya jarayonining kuchayishi, transport vositalarining ko'payishi hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanmaslik natijasida atrof-muhitga sezilarli zarar yetkazilmoqda. Bu muammolar nafaqat tabiatga, balki inson salomatligi, iqtisodiy taraqqiyot va ijtimoiy barqarorlikka ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

O'zbekiston ham ekologik muammolardan chetda emas. So'nggi yillarda havoning ifloslanishi, chiqindilarni boshqarishdagi kamchiliklar, suv resurslarining tanqisligi va yashil hududlarning qisqarishi mamlakatimizning ko'plab hududlarida kuzatilmoqda. Ayniqsa, yirik shaharlarda ekologik vaziyatning murakkablashuvi aholi salomatligiga xavf tug'dirishi mumkin.

Mahalliy ekologik muammolarni bartaraf etishda davlat siyosati bilan bir qatorda jamoatchilikning faol ishtiroki ham katta ahamiyatga ega. Odamlarning ekologik madaniyatini oshirish, tabiatga mas'uliyat bilan munosabatda bo'lishga o'rgatish va ekologik tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash muhim vazifalardan biridir.

Mazkur maqolaning maqsadi mahalliy ekologik muammolarni tahlil qilish, ularning jamiyat hayotiga ta'sirini ko'rsatish hamda jamoatchilik tomonidan amalga oshirilayotgan ekologik tashabbuslarni yoritishdan iborat.

Asosiy qism. Mahalliy ekologik muammolar. Bugungi kunda mahalliy darajada kuzatilayotgan asosiy ekologik muammolar qatoriga chiqindilar ifloslanishi, havoning sifati yomonlashuvi, suv resurslarining ifloslanishi va yashil hududlarning kamayishi kiradi.

Chiqindilar muammosi

Chiqindilar bilan bog'liq muammolar ko'plab hududlarda ekologik vaziyatning yomonlashishiga sabab bo'lmoqda. Maishiy chiqindilarni to'g'ri saralash va qayta ishlash tizimining to'liq yo'lga qo'yilmagani natijasida ko'chalarda, ariqlarda va jamoat joylarida chiqindilar to'planib qolmoqda.

Plastik chiqindilar ayniqsa katta xavf tug'diradi. Ular tabiiy sharoitda juda sekin parchalanadi va tuproq hamda suv resurslarini ifloslantiradi. Bundan tashqari, ayrim hududlarda chiqindilarni yoqish hollari uchrab turadi. Bu esa atmosferaga zararli gazlar ajralib chiqishiga sabab bo'ladi.

Chiqindilar muammosining asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

- Aholining ekologik madaniyatining yetarli emasligi;
- Chiqindilarni qayta ishlash infratuzilmasining sust rivojlanganligi;
- Nazorat mexanizmlarining yetarli darajada ishlamasligi;
- Maishiy chiqindilarni saralash bo'yicha targ'ibot ishlarining kamligi.

Havoning ifloslanishi

Havoning ifloslanishi ham dolzarb ekologik muammolardan biridir. Yirik shaharlarda avtomobillar sonining ko'payishi, sanoat korxonalari faoliyati va qurilish ishlari havoning sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Atmosferaga chiqayotgan zararli moddalar inson organizmiga salbiy ta'sir ko'rsatib, nafas yo'llari kasalliklari, allergik reaksiyalar va yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi.

Havoning ifloslanishiga olib keluvchi omillar:

- Transport vositalari chiqindilari;
- Qurilish maydonlaridagi chang;
- Korxonalardan chiqayotgan zararli gazlar;
- Daraxtlar sonining kamayishi.
- Yashil hududlarning qisqarishi

Urbanizatsiya natijasida ko'plab yashil hududlar qisqarib bormoqda. Daraxtlarning kesilishi, yangi binolar qurilishi va rekreatsion zonalarining kamayishi ekologik muvozanatga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Yashil hududlarning kamayishi natijasida:

- Havo tozalash tabiiy mexanizmi zaiflashadi;

- Harorat ko'tariladi;
- Bioxilma-xillik kamayadi;
- Aholining dam olish imkoniyatlari cheklanadi.

Ekologik muammolarning jamiyatga ta'siri

Ekologik muammolar inson hayotining turli jabhalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Sog'liq uchun xavf

Ifloslangan havo, sifatsiz suv va chiqindilar ko'plab kasalliklarni keltirib chiqaradi. Ayniqsa bolalar, qariyalar va surunkali kasalliklarga chalingan insonlar ekologik xavflarga nisbatan sezgirroq bo'ladi.

Iqtisodiy zarar

Ekologik muammolarni bartaraf etish uchun katta mablag' talab etiladi. Hududlarni tozalash, chiqindilarni qayta ishlash tizimini yaratish va ekologik monitoring olib borish davlat budjetiga qo'shimcha yuk bo'ladi.

Ijtimoiy muammolar

Atrof-muhitning ifloslanishi aholi kayfiyatiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Iflos hududlarda yashash insonlarda ruhiy noqulaylikni yuzaga keltiradi.

Jamoatchilikning ekologik tashabbuslari

Mahalliy ekologik muammolarni hal qilishda jamoatchilikning faol ishtiroki muhim o'rin tutadi.

Tozalash aksiyalari

Ko'plab mahallalarda aholi ishtirokida hasharlar va tozalash tadbirlari o'tkazilmoqda. Ushbu tadbirlar nafaqat hududni tozalashga, balki odamlar orasida ekologik ongni shakllantirishga xizmat qiladi.

Daraxt ekish kampaniyalari

So'nggi yillarda ko'plab hududlarda daraxt ekish tadbirlari tashkil etilmoqda.

Daraxtlar havoni tozalash, mikroiqlimni yaxshilash va shahar estetikasini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Ekologik ta'lim

Maktab va universitetlarda ekologik madaniyatni rivojlantirishga qaratilgan seminarlar, davra suhbatlari va maxsus loyihalar o'tkazilmoqda.

Ekologik ta'limning asosiy maqsadi:

- Tabiatga mas'uliyatli munosabatni shakllantirish;
- Yosh avlodda ekologik ongni rivojlantirish;
- Barqaror rivojlanish g'oyalarini targ'ib qilish.
- Raqamli texnologiyalar yordamida monitoring

Zamonaviy mobil ilovalar va internet platformalari ekologik muammolarni aniqlash va ular haqida xabar berishda katta imkoniyat yaratmoqda.

Masalan:

- Chiqindi tashlangan hududlarni belgilash;
- Havoning sifatini kuzatish;
- Fuqarolar murojaatlarini tezkor qabul qilish.
- Jamoatchilik javobining ijtimoiy ahamiyati

Ekologik muammolarni hal etishda jamoatchilikning ishtiroki quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

Mas'uliyat hissi shakllanadi

Fuqarolar tabiatni asrash o'zlarining ham vazifasi ekanini anglay boshlaydi.
Jamiyat birdamligi kuchayadi

Birgalikda amalga oshirilgan ekologik tadbirlar odamlar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlaydi.

Kelajak avlod uchun sog'lom muhit yaratiladi

Ekologik tashabbuslar uzoq muddatli ijobiy natijalarni beradi.

Muammolarni hal qilish bo'yicha takliflar:

Mahalliy ekologik muammolarni samarali hal qilish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- Chiqindilarni saralash tizimini joriy etish;
- Qayta ishlash korxonalarini ko'paytirish;
- Ekologik qonunchilikni kuchaytirish;
- Aholi orasida ekologik targ'ibotni kengaytirish;
- Raqamli ekologik monitoring tizimlarini rivojlantirish;
- Ko'proq yashil hududlar yaratish.

Xulosa. Ekologik muammolar bugungi kunning eng muhim masalalaridan biridir. Mahalliy darajadagi chiqindilar ifloslanishi, havoning yomonlashuvi va yashil hududlarning qisqarishi inson salomatligi va jamiyat farovonligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ekologik muammolarni hal etishda davlat idoralari bilan bir qatorda jamoatchilikning faol ishtiroki ham katta ahamiyatga ega. Tozalash aksiyalari, daraxt ekish kampaniyalari, ekologik ta'lim va zamonaviy texnologiyalar ekologik vaziyatni yaxshilashda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Xulosa qilib aytganda, atrof-muhitni asrash har bir insonning fuqarolik burchidir. Faqat jamoaviy harakat va ekologik ong orqali sog'lom, toza va barqaror muhit yaratish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. UNESCO (2023). Ekologik ta'lim bo'yicha hisobot.
2. United Nations Environment Programme (2022). Global ekologik holat sharhi.
3. World Health Organization (2021). Atrof-muhit va salomatlik.
4. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya vazirligi (2023). Ekologik monitoring hisobotlari.
5. Karimov Sh. (2020). Ekologiya asoslari. Toshkent.
6. Ahmedov B. (2021). Atrof-muhit muhofazasi.
7. Brown, L. (2020). Environmental Sustainability.
8. Smith, J. (2021). Local Environmental Challenges.
9. OECD (2022). Environmental Development Report.
10. Green, R. (2023). Community Environmental Action.